

ISTORINIS DISKURSAS

Intelektu ekspertai sutaria, kad intelektas yra sąvoka, o ne „daiktas“. Myers, 2008, teigia, kad „kai kas nors pasako: „jos IQ lygus 120“, jie sudaiktina IQ, įsivaizduoja IQ kaip daiktą, kurį žmogus turi, – o juk tai tik kartą atlikto tam tikro intelekto testo rezultatas. Tas žmogus turėtų sakyti: „jos intelekto testo rezultatas buvo 120“ (Myers, 2008). Intelektas yra socialiai apibrėžiama sąvoka. Skirtingose kultūrose intelekto požymiu laikomos bet kokios savybės, kurių dėka pasiekama sėkmė toje kultūroje (Sternberg, Kaufman, 1998). Pasak autorių, Sternberg, Kaufman, 1998, Amazonės džiunglėse intelektas gali būti gebėjimas atskirti, kurie čia augantys augalai gali išgydyti konkrečią ligą. „Intelektas – tai gebėjimas mokytis iš patirties, spręsti problemas, naudoti žinias, prisitaikant prie naujų situacijų“ (Myers, 2008). Domėjimasis žmonių nepaprastais gabumais mokslininkams sukėlė įvairiausių diskusijų, kurių rezultatas ir buvo IQ, vadinamasis intelekto koeficientas. „Jo pagrindas – vidutinė 100 taškų vertė, žemiau jos gyvena paprastesnioji, o viršum jos – intelektualioji visuomenės pusė“ (Schwanitz, 2001). Pasak autoriaus Schwanitz, 2001, intelekto koeficientas nustatomas duodant tiriamajam asmeniui atlikti įvairaus pobūdžio užduotis: rūšiuoti sąvokas, užbaigti matematinės skaičių eilutes, dėlioti geometrines figūras, atmintinai mokytis žodžių sąrašus ir t. t. Tas, kuris gauna 130 taškų, jau laikomas nepaprastai gabiu, o gavęs 140 yra ant genialumo slenksčio. Italų gydytojas, kriminologas Čezarė Lombroso savo knygoje „Genijus ir pamišimas“ iškėlė tezę, kad genialumas yra susijęs su pamišimu. Tačiau norint sumažinti dramatiškumą ir atsitraukti nuo genijaus ir pamišimo bendrystės, šiandien yra daug dėmesio skiriama ypatingiems gabumams. Ypatingų gabumų ir pamišimo sąsajos buvo paneigtos empiriniais tyrinėjimais. Pasak Schwanitz, 2001, gabumų tyrinėtojai Amerikoje atliko ypač gabių asmenų, kurių IQ viršijo 140, tyrimą, jo metu buvo nustatyta, kad dauguma gabių žmonių yra neįprastai gyvybingi, stabilios psichikos ir net fiziniu požiūriu sveikesni už vidurkį. Mokslininkas Cyril Burt stebėjo atskirai augusius vienaląsčius dvynius ir nustatė, kad šie, nors gyvendami skirtingose aplinkose, suaugę turėjo tokį pat IQ. Tyrimo rezultatai paneigė versiją, kad intelektas daugiausiai priklauso nuo socialinės aplinkos įtakos. „Vunderkindas buvo ir vienas iš empirinių intelekto matavimo pradininkų: tai Francis Galton, Čarlzo Darvino pusbrolis. Jis išrado daktilografiją, kitaip tariant, nusikaltėlių tapatybės nustatymo pagal pirštų atspaudus metodą. Būdamas pustučių metų, Galton įstengė skaityti knygą „Cobwebs to catch flies“, šešerių pradėjo kaupti sistemingą vabzdžių ir mineralų kolekciją, aštuonerių lankė pamokas, skirtas keturiolikos–penkiolikos metų vaikams, o penkiolikos metų buvo priimtas Birmingemo General Hospital medicinos studentu. Skaičiuojant pagal kiekvieną iš šių veiklos rūšių atitinkančio amžiaus intelekto standartą, Galton IQ buvo 200“ (Schwanitz, 2001). Catherine Cox, susipažinusi su Galton

biografija, išrinko 300 įžymių vyrų ir moterų, paprašė jų intelektą įvertinti tris nepriklausomus psichologus. Taip buvo sudaryta istorijos genijų rangų lentelė iš 300 biografijų, pirmasis dešimtukas:

1. Džonas Stiurtas Milis (John Stuart Mill);
2. Gėtė (Goethe);
3. Leibnicas (Leibniz);
4. Grocijus (Grotius);
5. Makolis (Macaulay);
6. Bentamas (Bentham);
7. Paskalis (Pascal);
8. Šelingas (Schelling);
9. Haleris (Haller);
10. Koldridžas (Coleridge).

Apie Džoną Stiurtą Milį (John Stuart Mill) yra žinoma, kad būdamas trejų metų jis originalo kalba skaitė Ezopo pasakėčias, paskui – Herodotą, Lukianą, Isokratą. Būdamas septynerių perskaitė pirmuosius Platono dialogus ir tėvo prižiūrimas pradėjo aritmetikos studijas. Būdamas aštuonerių pradėjo savo jaunesnius brolius ir seseris mokyti lotynų kalbos, šitaip perskaitydamas Vergilijų, Livijų, Ovidijų, Ciceroną, Horacijų.

Pasak Myers, 2008, mokslininkas Charlesas Spearmanas buvo įsitikinęs, kad bendrasis intelektas, pavadintas *g* veiksnium, yra kitų konkrečių intelekto veiksnių pagrindas, kad nuo bendrojo veiksnio priklauso visa mūsų protinga elgsena – pradedant plaukiojimu jūroje, baigiant puikiu mokymusi mokykloje. Taip pat buvo pastebėta, kad tų, kurių vieno veiksnio, pavyzdžiui, verbalinio intelekto, įvertis yra aukštas, yra aukštesni negu vidutiniai ir kitiems veiksniams priskiriamų, pavyzdžiui, erdvinių arba samprotavimo gebėjimų, įverčiai. Mokslininkas Thurstone siūlė intelektą suskirstyti į septynis veiksnis: kalbos suvokimas, erdviniai gebėjimai, suvokimo sparta, matematiniai gebėjimai, indukcinis mąstymas ir atmintis, buvo padaryta išvada, kad vis dėlto yra kai kurių faktų, įrodančių bendrojo veiksnio *g* buvimą.